— হৈছে মেমে- নিজ: গ্ৰাম- বা প্ৰেম্য নিজ, চাট বা নোটিশ, প্ৰেম, মো- নিজ নিজি, মেডেল, ট্ৰফি আৰু, ট্ৰফি প্ৰেৰ্ত মোক ৪৩; বুলেটিন বোৰ্ড, ব্যাজ- নিজ, নিৰ্দিষ্ট স্থান- বা প্ৰেমষ্টাৰ আদি।

(খ) দৃশ্য- শ্ৰৱ্য সঁজুলি; শ্ৰৱ্য সঁজুলি মোক দৃশ্য- শ্ৰৱ্য সঁজুলি :- শিক্ষণ সঁজুলিবোৰ নিজেও দৃশ্যমূলক সঁজুলিবোৰেই হৈছে কাৰণ সকলোতে আকৰ্ষিত প্ৰভাৱ শালী। সকলোবোৰ প্ৰয়োগৰ প্ৰয়োজনীয় শক্তি বোৱা- আনি আৰু নিজেও দৃশ্যমূলক আৰু শ্ৰৱ্যও হৈছে সাধাৰণতে আমি ৮০ শতাংশ। উদাহৰণ সঁজুলিৰ নিজেও ট্ৰেকবোৰ্ড মোক ৪৫ বুলেটিন বোৰ্ড আদি।

শ্ৰৱ্য সঁজুলি :- শিক্ষাৰ ব্যৱস্থাত অতি সুকীয়া পদ্ধতি যত শিক্ষাৰ্থীৰ কোনো বোৰ্ড শিক্ষণ সঁজুলিৰ সংহত লোকোৱাকৈ শিকাবৰ শিক্ষা প্ৰদানত মন্ত্ৰ ব্যৱহাৰ- ইয়াৰ প্ৰধান- কথা মৌখিক শিক্ষা দিয়া। শব্দ কাৰ্য বেতাৰ লোকে- লোৱা কথা শ্ৰৱ্য সঁজুলিবোৰৰ হল- ৰেডিও, টেপ ৰেকৰ্ডাৰ, গ্ৰামোফোন ইত্যাদি।

দৃশ্য- শ্ৰৱ্য সঁজুলি :- বিশেষ সঁজুলিবোৰ দেখা- আৰু শুনা- দুয়োটা ইন্দ্ৰিয়ানৰ যুটীয়া কাৰ্য কৰে তেনেবোৰ সঁজুলিক দৃশ্য- শ্ৰৱ্য সঁজুলি বুলি কোৱা হয়। এনেবোৰ সঁজুলিৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ প্ৰভাৱ অধিক শক্তিশালী আৰু শক্তিশালী আৰু দীৰ্ঘস্থায়ী কাৰ্য কৰিব পাৰে। যেনে- টিভি, কম্পিউটাৰ ইত্যাদি।

(গ) কঠিন আৰু কোমলতাৰ অভিজ্ঞতামূলক সঁজুলি (Hardware and Software Aids)

কঠিনতাৰ অভিজ্ঞতা :- শিক্ষাদানৰ সময়ত লোৱা কথা- উদাহৰণ- যাতে অনুভূতিবিজ্ঞানমূলক সাঁ- সঁজুলি- কাৰ্য বিকাশৰ- জন্য আৰু নীতিসমূহ কঠিনতা পৰা- আয়ত কথা- কোনো হৈছে। এই সঁজুলিবোৰ হৈছে ৰেডিও, কম্পাছ, ৰেলিভিচন, কম্পিউটাৰ আদি। এইবোৰ বস্তু আৰু আৰু বিশেষ অৰ্থসূচক ভাৱে কঠিনতাৰ অভিজ্ঞতা বোলা হয়।

কোমলতাৰ অভিজ্ঞতা :- শিক্ষা অনুভূতিবিজ্ঞানত প্ৰয়োগ কৰা অসংখ্য উদাহৰণ হৈছে কোমলতাৰ অভিজ্ঞতামূলক সহায়ক সঁজুলি। আৰু শিক্ষাৰ সকলোবিজ্ঞান- নিজিত কোমলতাৰ- উপৰ আধাৰিত অনুভূতিবিজ্ঞানীসকল সুন্দৰ হয়। অভিজ্ঞতামূলক কাৰ্যক্ৰমিক বা কাৰ্যকৰী নিৰ্দিষ্ট অনুসৰণ হৈছে- অনুসৃত নিজিত শিক্ষণ পদ্ধতি। এইবোৰ শিক্ষাত প্ৰয়োগ কৰা সকলোবিজ্ঞানমূলক কোমলতাৰ অভিজ্ঞতামূলক শিক্ষণ- উদাহৰণ বা সঁজুলিবোৰ হৈছে- কঠিনতাৰ উদাহৰণবোৰও প্ৰয়োগ কৰা স্লাইড, ফিল্ম, ফ্লেট আদি।

Q.NO.5 অনুশিক্ষণ- শিক্ষণ শাস্ত্ৰ উদ্ভৱ আৰু ইয়াৰ প্ৰকৃতি বুজাই লিখা ?

Ans:— অনুশিক্ষণ প্ৰক্ৰিয়াত শিক্ষক- শিক্ষণ অভিজ্ঞতাত শিক্ষাৰ্থীসকলক উচ্চ স্তৰৰ- দক্ষ অভিজ্ঞতা হৈছে প্ৰয়োগ শিক্ষণ বা অভিজ্ঞতাত শিক্ষণ। এই পদ্ধতি সুকীয় প্ৰাচীন ব্যক্তিগত শিক্ষণ পদ্ধতিৰ উন্নত অনুকূল পদ্ধতি। এই পদ্ধতিত শিক্ষকজনে সুনিশ্চিত ভাৱে- ক্ষুদ্ৰ- ক্ষুদ্ৰ অংশত ভাগ কৰি শিক্ষাৰ্থীৰ সম্মুখত উপস্থাপন কৰা হয়। ইয়াত শিক্ষাৰ্থীসকলে অনুভূতিৰেই শিক্ষণ লাভ কৰে আৰু ইয়াত প্ৰথমে শিক্ষকজনে শিক্ষণ- বুলিও কোৱা হয়। ই উচ্চ উচ্চ শিক্ষণ প্ৰক্ৰিয়া- অতি প্ৰাকৃতিক শিক্ষণৰ সৰ্বত অত্যন্ত সাৰ্থকভাৱে নিৰ্দিষ্ট কৰা; শিক্ষাৰ্থীৰ প্ৰয়োজন সামৰ্থ্য বা যোগ্যতা অনুসৰি ক্ষুদ্ৰ- ক্ষুদ্ৰ অংশত বিভাগিত শিক্ষণ- অভিজ্ঞতাসমূহ শিক্ষাৰ্থীৰ সম্মুখত উপস্থাপন কৰা হয়।

Cont- Pg. 3